

Ажылды анализтээр, оон өөрөнир

«УТГА-нын 25 чымы» совхозтун даярдыгына чейин, партокм база профсоюздар болгон комсомол органдары партианын XIII съездинде болгон СЭКП ТК-нын оон совхозтун Пленумунун шийитиреери массага пропагандалаашаан, оларны амырдалга боттандырамынче ажил-шиччилерни мобилизациялаш талам-биле өлөөн хемчеглерни аш чоруткан. Көдө ажыл-агый продуктуларын бүдүреринин херээге салбырлар, бригадалар, фермалар, эвенолар болгон тус-тус кижилер аразына калбарган социалистик чарыш чутуга ролду ойнаан.

Хей-хей тонна тараа, ээт, стт, дүз дөш чарыш совхозтук бүтү ажил-шиччилерни политиктик база күш-ажылчы кедүрүшүгүнүн кажангынандан-даа артык күштелдирген болгон ол биске күзөңгү түнөөдөрү берген. Совхоз эртенке ажил-агый чымында күрүнөгө тараа саларынын планын оналганын 114 хуу, ээттин—103,3 хуу, стүтүн—119,1 хуу, дүтүүн—124,5 хуу күтүсүп шыдаан, азы пландан ажыр 19445 пуд тарааны, 181 центнер ээтти, 950 центнер стүтү, 190 центнер дүтү Төрөн чуртка берген.

Ол дээрэ түнөөдөрү чедиш алып дөш бис хамыктан мурунда кижилер-биле ажылче улуг кичөөңгөйни угалдырган бис. Салбырларда, бригадаларда, фермаларда партия, комсомолдун аге органдарына база мектептер масса-биле кичөөңгөйни, култура-массалыг ажилдарын планын аге-биле калбарып, ажилды шийтирип уюштурушкан партия болгон хей-нияти органдарынын активчилерин доктаамал бижыгылашсаан, совхоз бүдүрүгөсүнө мураакчы дуржулганы дүтөөдөрүнче биче эвес кичөөңгөйни салган.

Совхозтун ажил-агыйнын тусту азыраларында мураакчы кижилер хей. Оларын аразында 83 гектар шөдөн кукурузанын 570 центнер ногаан массанын алан Ас-Туруг салбырнын кукурузачы С. Ламды-оол, Иштин-Хем ферманынын ишек бурундун 1800—1900 килограмм сүт саган салбырлары Юрсова, Ш. Билга, В. Чоолу олар бар. Ол ишкан М. Чам-оол, Т. Хуурал, Е. Шарвин, Н. Доржу, Д. Назыты, Е. Ильяна, Н. Канаева дөш өскөдө сураглы хойжулар, хаан ажалчылары бисте көвүдөөн.

Иштин-Хем сүт-бараан ферманын ажилчылары өскө бугу фермаларында болаарга эртен чымын бедик көргүзүлгө болгон. Олар

СЭКП ТК-нын ноябрь

Пленумунун шийитирери боттанышында

четистер ол улуг ажил-агыйнын улуттуктуларын бистерин талаштан социалистик бүдүрүгөсүн аномализацияны чутуга-чутуга айтырылганын чотур дешчилге чедир билбериестен болдуган. Мынчанган ажылды анализтээр, анализтен өөрөнүр деп мындыг түнөөгө келген бис.

Челд чымын бешти чымы—1963 чылда, бистин мурунуушта улуг соругдалар салдынып турар. Көдө ажил-агый продуктуларын бүдүрерин улум өстүрүп турган, чыл төнчүзүгө чедир 6680 центнер ээтти, 6200 центнер стүтү, 1130 центнер дүтү, 17.1300 пуд тарааны күрүнөгө салар—бо-дур. Бистин чедиш алза чогуур турмуштарымыс. Ол турмуштарымыс ээлери иштыг-ла белен эвес дээрли бистин коммунисттерин, комсомолчуларымыс болгон бугу ажилчылар эки билер, ишчанган анаа хынамчалыг белектели олар эртен күзүн-не калбаргыш өгөлдөн.

Салдынган соругдаларын чедиши-кинин күтүсүдөрүнүн чамдык курданылары ам бисте бар апарган. Бистин салбырларымыс, фермаларымыс бо чылдын ээт планына киириштирери бодал 474 шарыларын тургузу азыралда семитрип турар. Оларын немелде денани хонукта ортумаа-биле 855 грамм. 700 ажыг хаваанына бола тургузу азырал турар.

Часкы тарылганын агротехниктиг кымса хуусадаа эки шынардыг эртерер, ишчанган бугу культуруларын чачаг дүжүдүн алыр дөш 7000 га чыгач черин аандары белекчиз, үренинер четтери-биле урулган, ам оларын ийи дугагыры арылашканын доостур турар, шеддере чедишичилге өстүргөсү база чоруп турар. Бо ажилдарга коммунисттер мураакчы ролду ойноп, массаны чаа-чаа тилектерге улум сорук киирип келгенер.

Ам бистин бугу ажил-шиччилерини кичөөңгөй мал кыштагылашканын чедишичинин эртерер, часкы тарылга техника септелгенин дүргөн болгон шынардыг доозар деп мындыг ийи кол сорулгажы улганган. СЭКП ТК-нын ноябрь Пленумунун шийитиреринин амырдалга боттанышынын дүргөдөрү, ам болур соругдаларга күш-ажылчы белектер-лиг ужуражыр дөш чарышка массалык-биле кииришпешаан, бистин ажил-шиччилерини бедик көдүрүшүгүнүнүг ажилдап турарлар.

С. БУАНДЫ, совхозта партокм секретари.

СОҢГУЛДАГА УТКУШТУР ӨВҮРНҮҢ АГИТАТОРЛАРЫ

РСФСР-нин Дээди Советинге болгон ажылчы чоңнар депутаттарынын чеч-чер Советтеринге бо чылдын март 3-те болур сонгудаларга белектерин өвүр району калбарыла биле өгөдөй берген. Районда 12 агитпунктуларын тургускан болгон аш дериш-шмеддин доозуп турар. Ажилчы чоңнарнын чуртан турар черлеринин айы-биле 294 агитаторларын тус-тус партия органдары бижыгылаан.

Ам үдө агитаторлар боттарына бижыгылашкан черлеринче массалык-биле баргылап, сонгудаларга белектерин кылып берип турарлар. Агитаторларын белектеринин кол темалары совет сонгулда системанын, иштин болгон даштыкы болушкунуларын дайгым бөдүп турар. Чеди чылдын бешти чымынын планын соругдаларын чедишичинин күтүсүдөрү дөш демиселге, илангыт мады хыр болгон менди кичи амырларынче ажилчы чоңнарнын күжүн мобилизациялаш талазы-биле райондун агитаторларын кол күш болуп турар.

Сонгудаларга белектер-биле холбоштыр агитаторларын санын көвүдөдүп, оларын составына шыраак билдирг коммунисттерин, комсомолчуларын болгон кечигүнү

эвес активтерин киириштирер талазы-биле хемчеглерни партия аге органдарына алган. Оон түнөөдө агитас-массалыг ажил улум ишкеейжесин. Боттарынын агитатор хулаөөжесин эки күтүсүдүн турар агитаторлар көвүдөп турар. Иштин-Хем агитаторлар эштер С. Козман, Д. Лагтай-оол, С. Козман, М. Мижит-Доржу, М. Сулдукай, С. Дастай болгон өскөдөрү-даа киириштирер болур. Бо эштер агитация ажилын калбарышшаан, оон ажил-агый-биле харым-саазын күштөдөрү турар.

Ишчанган агитас-массалыг ажил район иштинде дескиин-биле ажилчтын деп саап болбас. Чамдык ырак-узак черлерде чуртан турар малчыларга агитаторлар иштинде ховар аалчылар болуп турар. Чамдык агитпунктулар боттарынын ажилын ам-даа шулуудатпаан болгон доктаамал эвес ажилдап турар. «Коммунизмче өркү», «Торгалыг» колхозтарда болгон район төвүдө чамдык агитпунктулар ам-даа четче дериттинип шийетинген болгон доктаамал ажилдап турар. Сонгудаларга белектер амыр мындыг чутуга политиктик кампания үзүндө бугу агитпунктулар эки ажилдап турарын чедиш алымы эргежок чутуга.

Х. СЕМИС.

КРАСНОДАР. Устуг болгон эфир үстүг культуруларын Бугу-эвилел эртем-ишчилел институту 50 чыл болгон. Тарымал тооруктуг, үстүг хендирчи, клебеванын болгон өскө-даа культуруларын хей-хей чаа үнелиг сорттарын институттун ажилдакчылары өстүрүп үндүргөн. Салым-чанынныг эртемден, Социалистик Куш-ажылдыг Маабдыр, институттун селекци килдизинин эргелекчизи Василий Степанович Пустовойт селекционер коллективин баштап турар. Оон тургусканы тарымал тоорук сортуу, дүжүтүүнүн болгон үзүнүг хөбүнүг талазы-биле дөлөгөй эч бедик болгон. Амыр үдө академик В. С. Пустовойт тарымал тооруктуг «краснодарец» деп чаа сортуу күрүнө шенделгенин дамчыдып берген, ол сорт болза Сибирге болгон Ыраккы Чөөн чүккө тарып өстүрүгөсүнө таарышкан. Ол сорт дүргөн өзүп быжар. Оон үренинде үс 47—48 хуу болуп турар.

ЧУРУКТА: (оң талазындан): В. С. Пустовойт, лаборант Н. Б. Большаков болгон химия эртемниринин кандидаты Н. Ф. Дублянская олар институттун биохимиктиг лабораториясында.

Фото И. Григоровтун. СЭТА-нын фотохроникасы.

Ажыл күштөлгөн

Бо чылдын январь 20-де Ленин атыг колхозтун партия органдарынын агитаторларын семинар-куралы болуп өргөн. Ул курал партия органдарынын секретари эш Х. Борбай-оол СЭКП Төп Комитетинин ноябрь Пленумунун үдөк ССР-нин Дээди Советинин ийги сессиянын материалдарын ажилчы чоңнар таныштырар талазы-биле агитколлективтин чорукчын чидиг түнөө болгон РСФСР-нин Дээди Советинге база чеч-чер Советтеринге сонгудалар-биле холбоштыр агитаторларын соругдаларын тодаргай чутулап берген.

Сонгудаларга белектер-биле холбоштыр агитколлективтин ажилын чаргы тургузуп турар. Агитаторларын санын 63 кичи чедир көвү-

деткен. Белекдалар чорударын тематикаларын болгон агитаторларга дузалал материалдарын кылып тургускан. Колхоз төвүдө агитпунктуу өдө дериш тургускан, иштинде суларын, журналдарын, ном-дестерлерин дегерген-биле дөшкөн. Агитпунктуу эргелекчизини шыраак билдирг коммунист эш Түтүн Самбууну парторбу бадылаан.

Иштин агитаторлары сонгудаларга белектер-биле үзүндө чорудар ажилдарын дугайын чутулашып алган, тус-тус уюштурушкан ажилдап агелей берген. Агитас-массалыг ажил мурундагында бодаларга элөөн күштөлгөн турар.

А. ОНДАР.

Чөөн-Хемчик район.

АҢЧЫНЫҢ ЧЫМЫЖЫ ОЧЕРК

Чинге хемчегештиг бажында артыгышты ажа дүшкөн дорандан-Түктүжак киш изин көрүп каан. Истеп калганан ачы харны холунга алгаш адыштай туткан, хар адышга борбакталып шурап дүжө берген. Оон чачыккан, билдиги көрүжү истип чергелешек, дески олургуларыне сундуга берген. Киштин халып маннаан изи ирак эвесте шырыштар чогууга барган доктаан оожумнаш, дөс бүрүзүгө чыт тыртып кылаштал чоруп турган болгон.

— Мырынай чокта чаа, ийи мал бурганнар хиреде, киш манна чоруп турган-дыр өвөспөң—деп, дуржулгалыг ачы билген. Ис болза улут, шөйбөксимээр—ол дээрге кыс киштер. А далаш чогуу алгаш көргө—тодур-дур. Эх, бо ыттын канчап баары ол боор!

Зезинин бодалына харылаша деп, оон ыды ынаар дөвүн чогаадан сыймалдыр ээрип, хөлөңгөн-де келген. Ыт киштин чаа изин чытка ап, саат чок-ла бузуредиг истөөш чоруккан.

Ис—чаа, ан—тодур болганда сүрүшүкчү улут-болгон дээрине ыды-гашып, Түктүжак ымынын изи-биле таваар башкы чорган.

Орукка бир-ле кургаг өш дөвүндө чикти чүве эскерип каап ол доктаай берген. Пешту долгандыр-ла киш шымы. Оон үш метр хире черде харда ханы онгаржыктар, а оларнын каймында-лаа база-ла киш итери, пешче-ле угалп турган. Сактырга, он шаа киштер хар алаандын хары угду үнгөш, пешче халымын үнгүлөп турган. Хоочун иччи-ау чыга бекин ол алаңбейлг чүдү болу берген. Оон сыгларга-биле куржал хаваанда, калбарарган шогалгү карактарында шынгы бодал кийти-ле чүртүтүп турган. Ол пешту долгандыр баскылаш, истерин сүзө-көзө ширтегилеп, аайын тымпаанындан хейде-ле сеел салын сый-багылаан. Көзө-көзө ол-ла бугу будудач истерден чүдө чаныс—анаа билдирген шөйбөксимээр ист тайгаже чорупкан болгон-дыр.

Ачы, чүдө манча, харда онгаржыктарын чажымынче кичөөңгөй салып, киштин бугу мага-болу-биле шурап кээп дүжүп турганындан ол болдунган ышкан дээрли эскере казыткан.

— Илет, ол үстүртөн халып дүжүп турган-дыр—деп, бодай каанкаш,— Чүге ымылгыл? Мында катчимис-даа, куштар-даа чок-ла чүвөдү. Тодур киш анаа ойноп турган ол-дур өвөспөң—деп билген.

Түктүжак ам кээп, шыгыраан бодалын оожуктуруп, хөглүг болгон шогалгү киштин оюнуругаан, ол кандай азылгы болурун каракка көзүлдүр салтып, харда чурумалык помчал дег көрүп, билдиги бодалан. Киш эргени даг халазында анаа орук олчазы болуп таарышкан күшкүлдү тодур чоогой шаап алган, узыныче орукка чоруп ора, пешче карак чивеш дөрү аразында үш халып берген. Оон дүч чаныс бурганнар сундуган будунуң ба-

жындан харже шурай берген, ол-ла дорандан пешче халып үнгөш, чайчок кадында-ла оон оң бажына чедип турган. Оон база-ла харже халымышкын...

Ачы каянчанган-ла бир топтап көргөш, харда хенгир дон хан чаштанчыларын эскерип каан. Ол болза кажан киш күшкүлдү чөмөш турар өйдө оон хөжү дүктөринге өстөткөш хай-дыр, манна кээп киш болдунгү дүгүн «шаттыттын» турда чаштаан-дыр дээрли билдирген болгон.

— Силги-ле кулугураа! Оон кезин катан ашпазас, менде-ле эки дүр харын—деп ол бодалан. Оон кичөөңгөй ам тайгаже салдыган. Шыргай шеттерин аргадат ыттын ээргени хаа динчалып турган. Ачы таваар базып олурган.

Дуржулгалыг ачы өшкүжүк Бадиканович анын үзүндө бичиинде да далаш, бугу-хаа чорук кылбас, бугу чүвени бодамчалыг, билдиги кылдыр киян.

Анык, ишиг ачыларга —«Далаш күске сугта дүжөр» дээр болбайлык—деп, чутулааларына ол ынак.

Ыттын ээргери улам-ла тода динчалып, чокушуптап кел чыгышыг. Көзөк каады мыт чиктен. Оон соннда дээрге катан чачылынып-ла үнгөн, сактырга-ла кичи-бир кичи тергинин өткөр конганы түлүстөй кага берген калбак даштарыг хорума чокушуп келдире, ыт эрбестей берген, улуг кара халыны алааче орту кирип кастынып, дөстөмөйи сыймылашып чыккан. Ачы хорума даштарын байдалын өөренип көргөн, киш үш берги дег үттерин хар-биле дүй ит-килээш, чаныс үт артырын каан. Оон соннда иштин хая аандан уула-тыртып алган. Хар болгон довурак-биле чунупкан дег иштин ар-чыныне, оон шал-мал карактарыне көргө алаа каттарыныч болгон. Дөскөлчөк дөрт даваныг экин эргелдип оожуктурушпаан,— ол кайгалды бис моон үндүр хөглөпгөтөли шүвө—деп Түктүжак чутулаалганын.

Ачы улуг бижээ-биле дымчашты одура шалкаш, даштарын бугу күжү-биле быралай кагып өгүздөн. Чеме-даа кымыгса херек булган. Эске арга херек. Иштан эгелдөн. Ишти кириген кол үтүр хар-биле дугал кааш, ыш үнгүргө халымын чоруп турарына бузураан. Ачы ымынын мойнундан чедиш алган, демги артык үткө келгелек чорда, киш дээрге оон чышып-чышып салыпкан кан пружина дег, чаза булган үнгөш, чатнагар будуктарыг улуг пешче шурай берген. Чүдө будуктардан дүжүп баткан хар болган кургаг буржушгөштер, шимчөө будуктар оон орун айтты турган. Ыт аманты олурту таваарын, килденешкин-биле инай-ла болгон. Түктүжак шалжок чүвө дег туруп кээп, ымынын изи-биле далжып басыпкан.

Ачы ыттан корткан кишти удаткан чок-ла көрүп каан. Ол оон кургаг дым хөзүчкө кири ойландыш-

кан. Четтикпей келген Түктүжак, үтүгү холунун хаа-биле бөшкүчкөш, дымтын хөзүндө сенгичин-ле хире чарыктарын чингис-биле шүптүзүп чак кылдыр дугулаан. Дөвүн анын каржы ырынышынын ишден динчалып турган. Ачы дүжүп хөзүп бир эске черден оя кескен, алдырбаан олчаны ам-на малап холга кирип алырыга көрдөш, хол халгыт холун сүп кийрген. Киштин чидиг даштары алгы хол халыныг кыжаныгыг кээп, салаалар баштарын кыя чоруй өттү ымыргалап-даа турган. Олчаныг кыжымкай, шыдамкы Түктүжак хостан холун ушта ош көлгөн.

— Эх, бо-ла болгай, чаражым, карзын, хилин-не! Хоочун ачы дөртөн анымы сезонунда айнаажаж, чүс-чүс-биле санаттыр олчаныг болажок, иштыг тергин кара кичи кет таарышпаан. Чаа олча ош девиде дедиш-даа, өвүрү-даа турган болбайлаан. Думчүк борбаан орта бижке сызы-биле ток кыла тыртып аар-дыр дөш холун карбаш кымып чорда, демгин доштаган хол халында чылыбараш-ла дөөн... киш, оон сондан ыт чикти куду караш-ла диген.

— Эх, халак, чанөөн кулугуруна да мени, хи...—Түктүжактын чутулаалган сөзү ишдиг болгон.

Хайларан олчаны шыкынган чоруду ачыны кедергей-ле ундарткан. Бо алымы хире черде турган ташпагар пешке чедир ол чартык шак дургузуда алендерип кылаштал келген. Шыргай будуктарыг пешту үр-ле топтап көрүп, дыналылашпаан. Ында киш бар болгу дег шынчы чок. Оон сыгыр өктүг боо-биле шендеде боолашыны кылган. База-ла түнөө чок. Ыт пешче улам-на сезикти ээрип туражок, киш ош мегелешкен, «аыттыг» чорупкан-дыр деп ачы бодалан. Соок дылаан, дериткен мага-бот шыгырынг эгелдөн. Боо даажындан хөлөөн кээр-генерини кымынчыг алымы ош хөлөдиг турган. Түктүжак оларынч ужуп турарын хайгааран, хенертен бир күш чөдүр будукка хонарын кызыдып турарын эскерип каан.

— Чүге ымылгыл ол?—деп бодал дорандан-ачы будукта унаштыр, хөдүй берген чыккан кишти көрүп каан. Ол боозун көдүргөш далаш чок шыгай берген, ам-на ондак чок болур деп ыланган...

Дүне улуг одага, малага улуг пештүн дөзүгө үжөлдө чыгып келген. Түктүжактан ангда да мур-нунда оон өөреникчилери чоран Николай Сагажов (хакас) биле анык эр Кол Шугудейин бар. Хоочун ачы боо уздаа он дугаар кийтин кезин союп диял кааш, диндерин созыныче киришкен.

— Мырынай боллаан-дыр мен. Киш сүрүп шыдаас алардын. Ам чүдө капка-биле борастардан башка хөжөк түр-оо—деп, ол калдынга көгөнни, өөрүгө чутулаан.

— Ол кайын ымыг боор, өшкүжүк Хадиканович,—киш тывар талазы-биле хип дөш өрес ачыларын

безин аштыр-дыр шыр. Николай биле мөзюни катат алгыра-да силдеринге четпоз-дыр. Он киштен ангда, силдере ам бекен дийн, ийи күзөн база бар ышкыжы—деп, Бол Шугудейин демгизинин хөвүнү чазаан.

—Эдэ, думчылкы—дөөш, Түктүжактын улумчылканы бола—силер ишкан анык шаамда шымын безин хаактыг сүрүп, апап чордун ийин ош. Демгизинин хоомазыг харга хүтүзүрүп эскерип кааш, ашак—ийет-ийет—деп улум хайгыгып чутулаан.—Ишчан манна Бекөвөр, Сафроновтар дээр куластар ачыларын тудуп берген шымынарыг кыда чиккен салдыжыларга салдып ажилдап турдулар. Дирин шымын тудуп алымы амыр эвес болбайн аан. Каян табылган зары метр хире кымынай бөргө ач кези-биле шип каан хаакты кеткен, демгизин иштин истөө чоруптар сен. Күжүр шымын сөзү баранынын кайы араптан эскерипеш, харны доозунаалдыр, дүвүдүрүп инай-ла боор. Ам чү боор сен база оон соонче хал-ла ораар сен. Хүн дургузуда коксаал чок сүрүп чораш шымын алаан чокушпалай бээр, а оон дараанындагы, азы үшкү хүнде тулга дөш сымдык-биле миймисе киши кааптар аргалыг болур сен. Күжүр шымын миймисе арап деп кирген сонда, херек билдир-ле болгай. Чогулда турган ымынче чышыр, чыра-хаара тыртып турган, миймисе хирээлп каанкаш, чүдүралай каакташ, туралаан чериче чеди чоруй баар сен...

Хоочун ачы өттү улам сергидип чүшүрүп каан. Бузураан өдөгүн чылыгыны өрү атынын унуу турган. Дээрбөктөдөр дүрүлү алган чыккан ыттар чогуу тура халышканар.

— Бистин манна келир чымын шымын ферманын тургузар диген деп сурап бар—дөш ол бөдүнүң күзө-ленин база хөрөп олурган.—Анаа шымынары каймын эскерип? Оларны вербейт-биле биске чүдүрүп экеп бербес-ле чүвө мыйнаан. Ылаптыг-ла чүвө болза, кырган бодум чалдыктымыл, аныктарын шымын тударыгга өөргөсө дээрэ эвес ирги...

— А, капка-биле апаалар дугайында мырынай шымын өгөлөгөн ол. Хар угалдырга киш, дийн ышкан аныктарын истеп-сүрери ытча безин берге болур ийи. Ишчанга какапанын «беш мегезин, алды арзын»—силерге даарга ажилып берей мен аан—деп, хоочун ачы өөрүгө эвилден чутулаан.

Бо дээрге канды-бир бодал таарыштырган күзөл, тоолчургу чүдү эвес, бөдүүн күш-ажылчы-кишинин—ачынын кышкы тайгага ажил хүтү-дүр. Төрөн чуртуга «чымчак адынын» бодалуу-ла хайчу бээр дөш Тоюнун колхозчу ачылары шак ишчан могаг-шылг чок, күзөл-чүтүкүлдү ажилдап, ачы ат-ала-рын шымындып турар.

О. ГАВРИЛОВ.

Току, Сыстыг-Хем.

Эки белеткел — чаагай дүжүттүн үндезини

Улуг-Хем районун «X Улуг хура» көдө ажил-агый артели эрген чымын хову ажилдарыга багай белекенип, часкы тарылганы шынар чок чоруктарынын түнөөдөрүндө чавыс дүжүтү ажап алган. Тараа культуруларын ортумак дүжүтү бир гектардан чүгө 5 центнер, партофельдин — 25 центнер болгон. Мынчанган колхоз күрүнөгө дөңгүлө бежен тонна тарааны сагкан. Малды бижыг чөм-сүр-биле хандыраанындан колхоз күрүнөгө сүт садар күзөлдөгөн күтүсүдөрү хамаан чок, оон планын безин күтүсүдүп шыдаван.

Колхоз баштаар чери болгон партия органдары бүдүрүгө эргелдирг ажилдакчыларынын дузалачымын-биле артелиг бүдүрүгө ажил-чорудуларын анализтеп, чогуур түнөөдөрүн кылып, тодаргай чечилгелерин төлөвилөөн.

Ол хемчеглерин күтүсүдөрү, илангыт 1963 чылдын дүжүдүгө белектер талазы-биле колхоз чамдык ажилдарын чорудуп турар. Колхозта 13 тракторларын алдынын капитал септелге-биле септээр, ош артык анык септелге-биле кылдыр ужурул турган. Сөзүгү хүнирге чедир 8 трактор септетилген. Оларын алдыны капитал септелгени эрген. Оон артыктарын септелгени

доостур чокушпаан. Оларын колхозтун мастерскаянда болгон «Сельхозтехника» Шагаан-Арыг салбырында септеп турар.

Көдө ажил-агый машиналарын болгон чөпсөк-херекселдерин септээр талазы-биле хемчегер база алдынын турар. Сөзүкчүлөр, кукуруза септелгелерин бүрүтү-биле септетилгени. Уш аңдынын болгон 20 эш иларияларын чокуу үдө септеп доозар.

Трактор бригаданын бригадир Федор Кондрашин септелгелерин ажилын эки организастап турар. Трактористер Ф. Чечей-оол, А. Полев, В. Александров олар боттарынын тракторларын септеп дооскан, артык тракторларын база көдө ажил-агый машиналарын септээринге дузалап, бедик бүдүрүкчүлүг ажилдап турар.

Колхоз часкы тарылга хереклээр үренинерин бүрүнү-биле үрүн, арылган алган. Колхозтун үренин фондуу колхозунда «Скала», «Милитрум 553», «Альбидум-3700» деп сорттарын тургустунган. Колхозчулар Х. Чырылгай, А. Путичова, М. Кулгаа, Д. Лапчаа олар скалд

Н. С. Хрущев биле герман-совет найырал ниитилелдин аразынга чагаалар солушкан

БЕРЛИН. (СЭТА). «Найс дейчанда» солунун дыңнадып турары-биле алырга, герман-совет найырал ниитилелдин баштар черинин президиумун СЭНП ТН-нын Бирги секретары, ССР-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Н. С. Хрущевка чагаа чоруткан. ГСЧП-тиң VI съездинде Н. С. Хрущевтин чугаазын ниитилелдин кеңигүннери сорун киришинки-биле болгаш чуулдугунуушкуну-биле хүлээп алганын чагаада илередиң турар. Барынын Германия-биле чарышка күш-амылдык буюрунчулунун бедидеринин ужуру-дузанын дугайында Н. С. Хрущевтин сагындырын ниитилелдин кеңигүннери болгаш республиканың бүгү амылчы чоннары эңизи-биле биллип турар деп, чагаада оңалап демдегеп турар.

Совет Зөмөлүнүн амылчы чоннары-биле нады амылда-шылганы болгаш дуржулганы солчурунун аргазы-биле күш-амылдык буюрунчулунун бедидеринин улуг болууну аргаларын социализмдин болгаш коммунизмдин ниити херээ дээш, ук ниитилелдин кеңигүннери болгаш ГДР-ниң амылчы чоннары улаи-на дээр амылгалаары-биле герман-совет найырал ниитилели мөөн сонгаар-даа улуг күштерин салыр апаар деп чагааның авторлары шыныдып турар.

Ниитилелдин президиумунга Н. С. Хрущевтин харыы чагаазын «Найс дейчанда» солун база-ла парлап ундурган. Изги байыр чедириникин дээш Н. С. Хрущев өөрүп четтирген болгаш ниитилелдин ук чагаазы болза, Совет Зөмөлели биле найыралдың илерээшкени-ди, Совет чазатың даштыны политиказын чуулдугунун көргөни-ди деп үнелеп көргөн.

Силерниң республикаларың амылчы чоннары Германия-болгаш ниитилелдин ук чагаазы болза, Совет Зөмөлели-биле чурттуң политикаң, экономикаң болгаш культуруң амылчыларыңга улуг чедириникини чедип алган деп, чагаада чу-гаалап турар. Силерниң чазактарың тайбыңа ынакшылыг политиказын, Совет Зөмөлели-биле болгаш социализмге өскө-даа чурттар-биле аны-думалышкы нады амылгалаары-биле база харылзаларың калбарып турарың ачызы-биле Герман Демократтыг Республика делегеге ат-алдары чазалап алган.

ГСЧП-тиң VI съездинин хүлээп алганы программада салдырган төвүлүг сорулгалары күөсүдиринге герман-совет найырал ниитилелдин бүгү кеңигүннериң иделкейлиг кири-мин чоруу ГДР-ге социализм чедириникин тургузарың болгаш бүгү социализм лагерин быжыгларың херээнге чууга салышың болур деп, чагаада оң ийди айтып турар. Н. С. Хрущев тайбың болгаш социализм дээш, Совет Зөмөлелиниң болгаш ГДР-ниң улустарынын аразынга найыралаары быжыгалаары дээш демиселге чаа улуг чедириникин болурун ниитилелге күөзүн.

Ядролуг шенелделерни болдурбас

БАРЫН БЕРЛИН. (СЭТА). Ядролуг шенелделерни соксадры дөш контролга хамаарыштары ССР-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Н. С. Хрущев биле АКШ-тын президентизи Дж. Кеннедин аразыга бижиктер солушканыга барынын парлалта улуг кичээгенин салып турар.

Н. С. Хрущев биле Дж. Кеннедин аразыга бижиктер солушканын чогумчалыг деп үелевешкан. «Шпандаур фольксблат» солун болза ядролуг шенелделерни соксадры дугайында дугурулганын ийи улуг күрүлдерин аразыга чедип алырын нарындап болуу деп канды-даа теле-лишкенинден ойталаарыңче европейки чурттарынч удурут амылгалаарың кыйгырып турар.

«Хосталга» агентилелдин дыңнады

ХАНО. (СЭТА). 1962 чылдын 11 айларың дургузунда Мурнуу Вьетнамың патриоттары 36.000 солдаттары болгаш офицерлары—шажылаачылары, оң иштинде 300 ажыг америк шериг албаның-лары өлтүргөн, туруп алган болгаш балыгалап дээрин «Хосталга» деп агентилел дыңнаткан. Патриоттар 55 америк самолеттары болгаш вертолеттары дужур аткан.

өскө-даа дыңа хей шериг техниказын ууруп чок кылган, «стратегия суурлар» дээр 1200 суурлары, тодаргайлаарга Мурнуу Вьетнамың эрге-чагыргалаарынын 1962 чылда тургускан ыдыг суурларынын чартык кези хире-лини үргөздэн. Ам бо үеде Мурнуу Вьетнамың патриоту күштери чурттуң девискээриниң үштү ийи кезини контролдан турарын агентилел айтыпкан.

Кубага удур Вашингтонда калчаараашкын

ВАШИНГТОН. СЭТА-ның корреспондентизи В. Вазел-ченкоңуң дамчыдып турары бола:

Америк сенаторлар АКШ биле Кубаның аразында дүш-күрүгү чорукту чавырмыш-ларың күзөйиң туралар. Кризистик чокта чаа тайбың таарыштыр шиптирлээнинге таарышмай турар ол сенаторлар Кубага удур калчаараашкыны база катеп өскүдүп тидирерин оралдашып турар.

Даштыкы херектер талазы-биле сенат комиссиязының америк республикаларың херектеринин талазы-биле док-тамак белеткек комиссиязынын даргазы сенатор Морзе Кубада «совет шериг күчүгүн өстүрени чаа калбарып турар дугайында» дыңнадынын иштеп көөрүн доп-дораан аге-лаар деп айтышкынын берген.

Ыдыг дыңнадынын «Нью-Йорк таймс» солунун информ-ас албаны тараткан. Совет шериг кезектери, «черин болгаш агаарын кончуг сай-зыраңга камгалалы» туруп база ажыттышкан, хоңуктуң 24 шактарында соксаал чок ажылдап турар дээр чүвени ол дыңнадыга чулчураан турган. Гаванада хуу кижилерден алган барымдаларың база хей саныг боо-челсек болгаш өскө-даа материалдар Кубада көзүп үргүлчүлүп турар дээр америк экспортериниң бад-каларын ол дыңнадыга ба-рында кылдыр айтып турар.

Кубага удур калчаараашкынын өскүдүр дээр ол-ла со-рулга-биле республиканың партиянын конгрессе уур-тукчулары 1961 чылда Плай-

Байырлар бүдүүзүндө

ПЕКИН. (СЭТА). Кыдат-тың найысылдык, бүгү респу-блика-биле бир демей, ай са-наар календары-биле алырга, чаа чылдың эгелээни болуп демдегелеттинер чактың байыр-далын уткурунга белеткенип турар. Чактың байыралам—Кыдатта эн-не сургажана улус-чу байырлардын бирээзи болуп турар.

Бо хүндө Пекинин кү-дүмчүлүгүндө дыкка хей албан чедиринин өрөөдөлдө чөлдө-ринин, буюруларын ба-жыдарын чактың болган кы-дат фенарлары-биле шимээ. «Чактың байырлары-биле бай-ыр чедирип тур бис», «Аас-кежикти күзеп тур бис» деп сөстөри алдын үжүктөр-биле бижээш аскамыан.

Чаа чылдың байыраламында улусчу чактыңга суугар кы-даттар өңүктөргө болгаш төрөдөргө аалап четкилээр.

Бичини италян ырааны Робертини Лоретти чокку үеде база катап ырлар апаар деп, бо чурунту тараткан да-ния агентилел Политикенс дыңнадып турар. Аңаа унунч мутациязы (сынчышыны) дооступ турар. Ол ам ырлар-ыга күмөнишининг белет-кенип турар.

Кас чуургазы дег долу

ЛОНДОН. Январь 17-де Мельбурн хоорайның чаныңа дүшкөн күштүг долуң бирээзи-ле кас чуургазы хире члүг бол-ган. Ол долу чоок-кавы-ның чимистиг өдтөри-ның үштүр ийзин үрө-дэн. Рейтер агентилели-ниң дыңнатканы-биле алырга, бойдустуң ол ай-мыды 500 миң фунт стер-линг акша хире когарал-ды чедирген.

Свазилендиниң хамаарышпас чоруу дээш

ПАРИЖ. (СЭТА). Свазилен-диниң африка политикти пар-тияларының хей нуруузу эви-ледди тургускан, өскө-лаз ы-гай көөр чорук чок турар де-мократтыг чурт кылдыр Сва-зилендини хуулдарын ол эвилде болуңуң сорулгалы кылдыр салган дээрин Свази-лендиниң демократтыг пар-тиязынын удуруткучу Симон Насумало меделгэн. Фрэнс Пресс агентилелдин коррес-пондентизи айтырылгача ха-рылаштышкан, С. Насумало-нуң дыңнатканы бола, Эвилде демократтыг партия-дан аңгыда Мобденеиниң конвенция болгаш өскө-даа чамдык партиялар кирген.

Эвилде кирген партиалар бола иштики бот башкары-ганы тывскаан, бүгү-ниити соңгуда эргелин чорудар, алдында чурттуң бүрүн ха-маарышпас чоруун тывскаан турар ужуруг Свазилендиниң конституция тургузунун дугайын Лондонга болур конфе-ренциядан негээр деп турар.

Ам бо үеде Свазилендини Мурнуу Африкада өскө ийи анган девискээрге: Басуто-ленд болгаш Бечуаналенд-биле катый Англияны Мурнуу-Афри-ка Республикада элчини башкарып турар. Ол элчин бо үш девискээрге Англияның дээди комиссарынын хүлээ-гелерин база күтсөдип турар.

Алдар чок хемчеглер

ГАВАНА. (СЭТА). Венесуэ-ланың чазак партизан шим-чээшкенин удур демисежи-ри-биле Лара болгаш Фалькон штаттарың дагы районна-рыңче улуг шериг кезектери чуртукан дээрин Пренса Латина агентилел дыңнаткан. Венесуэланың эрге-чагыргала-

Тыныш шугумнарының катар аарыы

Устук тыныш шугумнарының чидик катары дээр аарыгын грипптен ылгаза чогуур. Ол аарыг чылдың бүтү үелеринде кижилерге таваржып турар. Ой-тан агаарың чурттарың кижилеринге чылдың соок айларында агаарың температуразы улуу-биле өскөргөн, хат-шуурган үргүлчү-лөп, ол-шык улгадып турган үеде ол хой удаа таваржып.

Чидик катар аарыг кадык кижилерге барык-ла чышымыс болгаш гриппке штереп шы-давас. Чугле иле демдээниң (кижиниң элдин изидериниң, чөдүртүп, бышкыртырмын) талазы-биле иле гриппке ол демейлежир, Ычанымже чидик катар-даа хой-хой кижилерин аартып, улус ажыл-айгыгыга биче эвес чидириниң таварыштырм турар.

Грипп биле чидик катары медицина хой чылдар дургузунда ылгавай, чактыс аарыг деп санап келген. Ыңчалза-даа ол билгиниң шым эвези сөөлү үеде билдинген. «Грипп» дээр аарыг дыкка хой таварылгача кым-бир кижиге деггеш, өскө кижилерге чышымын нестеревес болуп илерээ. Ыңчангаш тускай өөскүдүкчүлүгү болуп илээни. Ыңчангаш тускай өөскүдүкчүлүгү болуп илээни. Ыңчангаш тускай өөскүдүкчүлүгү болуп илээни.

ЛЕНИНГРАД. Н. С. Станиславскийниң төртүтүнгөн хүнунден бээр 100 чыл болганыга тураскааткан хувер медалдарың чок кылыр чөргө белеткел ундурган.

ЧУРУНТА: ол медалдарың бирээзиниң арын болгаш арты талазы. Фото И. Барановтуу.

СЭТА-ның фотохрониказы

Хиронга Кубаже чепесигиң халдашкыны иштеп көөрүн Каттыгшан Штаттарың дөк-кээни-биле чорудар болуп турар дугайын январь 22-де чар-гырын дораан чуулдугунун күргөн. Голдутор ителгени чорудар дугайында болуун дилээниң чепесиги күштерин херектериниң талазы-биле ком-миссияны кеңигүн-неринге кирип болур, бир эвес ителге шериг айтырылганыга бол-гаш камгалдаа хамааржыр бола, ону комиссия чорудар апаар деп Рассел меделгэн.

Кубада «совет шериг күчү-гүн өстүрү» турары-биле холбоштыр өңүч-чөңгөлдү, күтүдүг меделгелерини сенат Кутинг база кылган. Кубада күштелдирген совет шериг кезектери кончуг сайы-раңгай шериг туудуларында буд-ди дүй-хүн иштинде ажыл-дап турар дугайында меделер бадтыкан барымдаларыңга «чазактын албан өзүгү-биле үндөйлөткөнгө» меделер бар чүе деп, Кутинг коррес-пондентилерге меделгэн. Ам совет чепек ортукта соксаал чок-ка көөрү турар деп ол чулчу-раан. «Олар (совет шериглер) —корреспондентини тайы-быры) эртен чылдын июль 1-де турганыңдан ам 10 ка-тал күштүг апарган» деп сен-атор Кутинг бичи-даа ыт чокка меделгэн.

Конгрессе америк сенатор-ларың сагышты-биле кез-дүрп ундурган шугаазыны Кубага удур калчаараашкыны деткир болгаш улусчу Куба-га удур чаа өңүч-чөңгөлөргө үндөйниң белеткээр сорулга-ны салып турар-дыр.

Өчүтү алыры-биле штабтар начальниктэриниң комитеди-нин даргазы турган генерал Лемиттерин болгаш төп раз-ведка эргелигнин удуруткучу турган Аллен Даллести кыйгыртып кедирерин Голду-отер санадыкан.

Чепесиги күштериниң херектериниң талазы-биле сенат комиссиязынын даргазы сенат Рассел Голдуотерин кий-үедеги эдилекчини өндөн үг-ген. «Динамо» ол кубукту дээш маргылдага төлөптүг тургуп шыдаар дээринге чы-гып чок.

«ДИНАМО» — төлөптүг-даа

Ленинград. ССРЭ-нин эртен чылдагы чемпиону—Москвалың «Динамо» коман-данынын херээжен хол бөм-бүктүчүри Европаның кубугу дээш маргылдага ССРЭ-нин мурундан кийир эрге дөш демиселге дыкка чидик үш ужу-ражымышкыны кылган. Ол үш ужуражымышкынын үжө-дирин амгы үеде ол шанна-ды эдилекчин болуп турар Одессаның «Бувестник» ко-мандазы-биле болуп эртен. Баштайгы ужуражымышкы-га 3:2 саныг болуп, одесса-чылар уткан. Оон соонда тил-делге москвалыңнын тала-зынга барып, 3:1 саныг бол-ган. Эн сөөлдө база-ла олар удураныкчылары 3:0 санга арыг удуп алган.

Ыдыг аны-биле «Улуг кристалл» деп шаннадын ам

«Чеди чыл боттанып тур» деп ФОТО ДЕЛГЕЛГЕ

Тыва АССР-нин журналистер Эвилели болгаш Культура министрствозу Кызыл хоорайга «ЧЕДИ ЧЫЛ БОТТАНЫП ТУР» деп уран фотографияның ийги республика делгелгезин организациястап эртин-рер дугайында шиптирин хүлээп алган.

Делгелгениң сорулгалы—бичиниң чуртувуста коммунист тургузушкунун чедириникин чуга-лап турар уран фотографияның дээр амылдарын көргүзери болур. Фотокорреспондентилер болгаш фотография кылып чоруур кижилер улетпү-рүң болгаш көдээ ажил-агынын мурунчылары, коммунист күш-ажыл бригадаларынын кеңигүн-нерин, эртемни, культураның болгаш уран чуулдун амылдарынын, техниктиң депшилгенин энтузиас-чылары, совет кижилерин амылдарын, дышта-нылганын болгаш материалдык чаагай чоруун көр-гүр ужурул. Ол шыкша чаа тудулгар, дүжүт ажаап алышкыны, цехтерде автоматика, чаа чурт-талга бажынар, бойдус чурумалдары, комсомол-чу кула дужурушкуну, спортчу маргылдаалар бол-гаш өскө-даа темаларга амылдарын кирип болур.

Делгелге бүгү фотожурналистер болгаш чурук тырттырар бүгү кижилер кирип болур.

Фото делгелге амылдар кириринин эн сөөлүгү хуусаазы—1963 чылдын февраль 20.

Делгелге кирген эч дээр амылдарың эелерин дипломнар болгаш өртектер белеткээр-биле шаңнаар. Тергин деп санаткан амылдарың Бүгү-эвилелдин «Чеди чыл боттанып тур» деп уран фотография дел-гелгезинге шилип алыр.

Республика делгелгезинче чорудар фото-чуруктар-ны Кызыл хоорайнын Ленин куудумчузунда 15 дугаар бажында Тыва АССР-нин Культура министр-ствозунче чорудар, азы эккеп бээр.

«ТОРПЕДО» — хоорай чемпиону

Кызыл хоорайның хоккей-жигериниң кайзы эн шырак дээрин түнөп удуурары-биле чоруттуган маргылдаа доо-зулган. Кызылдын ол талазы-биле чемпиону «Торпедо» бо-лур дээрин мурундагы ужу-ражымышкылардан илдеп апа-рган—ол кайы-лаа командала уттурбайп келген болгай.

Январь 23-те болган ужура-жымышкылардан—ол дээрге, ийги-үштүк чөлдөр дээш дем-сел болган. Тилекчи коман-да—«Торпедо» «Строитель»-биле ужуражымышкыга база-ла тилек чипкен. Ону 18:5 санга уткан. Ийги чөлдөр дээш дем-сел «Бувестник» биле «Уро-жай» командаларың аразы-га болган.

Студенттер «Урожай» ко-мандалың удуп амыр дөш бүтү күжүн мөөнөзүн. Ыңчалза-даа

«Урожай» командалың хал-лашкыны болгаш камгалалы олардан дээр болганыңдан 4:0 санга «Урожай» удуп амыр аргалык болган.

Ыңчангаш, хоккей талазы-биле 1963 чылдын Кызыл хоорай чемпиону—«Торпедо», а ийги чөлдөр—«Урожай», үш-кү чөлдөр—«Бувестник» бо-луп турар.

Маргылдаага гилекчилер болган үш командалың респу-бликаның спорт чөвүлелиниң 1-11-ИИ дипломнары-биле тузууда шаңнаал болган Кы-зылдын чемпиону «Торпедо» командалың ойнакчыларыга спорт ниитилелдеринин бол-гаш организацияларының рес-публика эвилелинин чөвүлели-ниң мақтал бижиктерин ты-вскаан.

Ю. СУХОВ.

Республикага АГААР-ВОЙДУСТУН байдалы

Бөгүн республикага эвезиң булуттардыг, хар чагбас, хал-тын күжү кошкак хүн болур. Агаарың температуразы:

республикага—26—31, а Кы-зылга—29—31 градус соок болур.

Редактор Д. Б. БАЙЫР-ОЛ.

КИНОТЕАТРАЛГА

ЯНВАРЬ 27-ДЕ «НАЙЫРАЛ»: «Кон-Тики» 9.40, 11.10, «Александр Пархоменко» 12.40, 4.30, «Коргушунуң демектери» 2.30, 6.20, 8.10, 10 шактар-да. «КАА-ХЕМ»: Уруугар программа 10, «Дагаарда заставка» 11.15, 1.15, 3.15, «Резолюция дугайында чулгалар» 5.15, 7.15, «Маа-дыраларың шоктозу», «Сафра» (делгем экраны) 9.15 шактарда. «НИСЕСИ»: «Киж-амфиб» 10.30, 12.30, «Шериг хөгжүмү» 2.30, 4.30, 6.30, «Ыры-биле океан ынычы», «Шериг хөгжүмү» 8.30 шактарда. «ВОСТОК»: «Маяковский мичаар эгелээни» 9 (эртен), «Капитан Грантының урулдары» 11.15, 1.15, «Куда сөөлүң» 3.15, 5.15, 7.15, «Солдаттың огу», «Куда сөөлүң» 9.15 шактарда. ЯНВАРЬ 28-ТЕ «НАЙЫРАЛ»: «Бек-кан ортулуктуң чамды» 10, «Ногаан хай-ымчалар» 11.30, «Молодо-зелено» 1.40, 3.30, 5.20, 7.10, 9 шактарда. «КАА-ХЕМ»: «Александр Пархоменко» 11.15, 1.15, «Коргушуну-нун демектери» 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда. «НИСЕСИ»: «Соңу күчүң тоожу» 2.30, 4.30, «Кижилер бол-гаш араатаннар» (1-ги серия) 6.30, «Кижилер болгаш араатаннар» (2-ги серия) 8.30 шактарда. «ВОСТОК»: «Королевство Кемпала» 3.15, «Шериг хөгжүмү» 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Шетинин-Кравченко куудумчуу бажы № 3. ТЕЛЕФОНЫ: редакторун 24-63, редакторун ораакчынын 35-24, пропаганда калдинин болгаш харысаалгазы дежурныына 23—54, харысаалгазы секретарынын 23-35, көдээ ажил-агы калдинин 25-33, партиянык амылдар калдинин 37-13, иштиги информация калдинин 20-60, чагаа болгаш совет тургузуу калдинин 21-27, удурут болгаш транспорт база культура амылдар калдинин 22-64, бухгалтериянык 31-75, корректорларын 21-47. Солун келбей барганда 32-75 телефонче долгар.

Чыгы № 103. Культура министрствозун типогрфизы